

bresòrtia de tot lo que's llegia en prosa. Acat de llegir començavem un modest *lunch* ab vi blanch de *Vinebre, Champagne, espumante d'Asti y vi del Rhin*. En Vilanova estava pel *Vinebre* que barrejat ab gel el trobava deliciós y superior a tots els vins del món. Lo que a n'ell se li ocorria en aquells moments es indescriptible. Llâstima que les seves paraules no s'haguessin pogut fixar en un fonògraf. Haurien constituït potser el millor dels volums seus.

Una cosa; per més amistat, varem entrar junts al Teatre. Ara déu fer uns dizet o divuit anys quant jo vaig fer els *Senyor de paper*, mon primer drama, que fou estrenat en Novetats per la companyia d'en Tutau, ell volgué fer son primer *sainete* per fi de festa, y va escriure expresament *Las bodas d'en Cirilo*, tret del quento del meteix nom. Aquesta primera obra seva que's va estrenar ab un èxit immens l'encoratjà a escriuren d'altres.

Pobre Vilanova, ha mort quan encara podiem esperar d'ell quelcòm de bo!

Si ens trobessim a la Barcelona que desitjem, en aquesta metròpoli que vingüés a ella una *Nova Atenas*, lo qual creyem que vindrà algúndia, demanariem que a n'en Vilanova se li erigís un monument, modest, però joliu, per l'istil del que tenia Teòcrit a Atenas, y del de Meleagre a Alexandria. En un Jardí o Parch públich, arrecerat a redós d'un emicicle, o d'una placeta d'arbres frondosos hi hauria una pilastra d'un metre y mitj d'alt, soportant el bust de nostre benivolgut amich. Una senzilla làpida diria: «*A Emili Vilanova, Barcelona agraïda per haverli descrit tan bé les costums de la bona gent del poble, a fins del sigle XIX*», o cosa per l'istil. En els altres costats, hi hauria grabats els noms de les seves principals composicions y les enredaderes servirien d'adorno a la part de la columna no ocupada per les inscripcions. Al peu, flors, clavells sobre tot y roses, flors tan típiques de la terra, y potser ginesta... si ginesta... perquè ell me recordo que la celebrava molt, quant per la professó de Corpus, cansat de fer posar domassos als balcons, venia al Ateneu a contemplar com les damiseles y els noys la llensaven sobre els *Gegants* y les *Trampes* a mans plenes. «Què n'es de

bonica—ens deya—sembla una pluja d'or! Un Corpus sense ginesta'm faria l'efecte d'un bon guisat en sense sal!»

Barcelona avuy qu'esdevé una ciutat colossal, cal qu'es recordi que les grans ciutats, més a més les que són caps de civilització o de raça, no són grans ni pels seus capitals, ni pel nombre de sos habitants, sinó per lo que honren els seus grans homes.

POMPEYUS GENER

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Ayant de la llengua Esperantò de molt temps y interessantme tot lo que a ella pertoca, no podia deixar passar per alt ocasió tan propicia com se'm presentava; sens pensarhi gota ni mica, donchs, m'en vaig anar cap a Boulogne ab el cor plé d'alegria segur de que'l Congrès havia d'èsser un verdader triomf per la causa de ma estimada llengua internacional.

Els que fa ja algùn temps qu'estàn al corrent d'aquesta llengua, així com del gran desenrotlló que cada dia adquireix, compendran quin devia ésser mon goig al poguerme trobar entremitj de les notabilitats Esperantistes, així com conèixer y poguer parlar ab l'inventor, el gloriós doctor Ludoviko Zamenhoff, metje rus.

Aquí hont l'estudi del Esperanto es quasi desconegut (essent vergonyós per una capital de sa importància comercial), passant per tontos els que perden el temps ab son estudi, que de res ha de servir, ni cap resultat pràctic se'n ha de treure, hi escau bé la ressenya d'aquest Congrès, pera que's vegi lo que'n pensen les nacions qu'estàn avuy al frente de la civilització europea.

Molt sento estar privat de les condicions necessaries pera un treball com el que'm proposo, emperò l'emprench segur de que'ls que comencen estaràn satisfets de veure que'l camí qu'emprenen els ha de produhir grans beneficis, no sols per la exportiva si viatgen, sinó que també baix el punt de vista comercial, puig són ja moltes les cases estrangeres que usen la llengua Esperanto pera sa correspondencia mercantil.

La oertura del Congrès tingué lloch el

dissabte 6 a les 8 del vespre a n'el teatre, qu'estava complertament engalanat ab banderes Esperantistes (tela verda ab un quadrat blanch a l'àngul superior de la esquerra, ahont hi ha una lletra E).

Presidia Mr. Pérou, alcalde de Boulogne. Sobre l'escenari hi havia'l doctor Zamenhoff, de Varsovia, senyor Bilboeg, conceller municipal; Michaux, president del grupo de Bolonia; Farjou, president de la Cambra de Comerç; Boirac, rector de la Universitat de Dijon; general Sibert, membre de l'Institut; Carles Bourlet, de Paris.

La sala estava de gom a gom. Iuhint tots l'estrella verda de cinch puntes, insígnia dels esperantistes, que resaltava sobre'ls vestits clars de les senyores qu'en gran nombre assistien a la festa, puig haig de dir que l'Esperanto està molt arraigat en el sexe bell. En el teatre ens trobém esperantistes de tots els països, edats y condicions, haventni vinguts del Canadà, Tiflis, Russia, Guinea francesa, etc., etc.

Al alçarse el teló, la música municipal toca *La Marsellesa*, que tothòm escolta dret, un chor de senyoretetes canta l'himne *L'Espero* (la esperança), paraules del doctor Zamenhoff ab música del senyor De Menil.

El doctor Zamenhoff es calorosament ovacionat al termenarse, seguint una llarga salva d'aplaudiments.

L'alcalde Mr. Pérou s'alça y diu «que no's creu digne de presidir la festa y que si no es Esperantista per la parla ho es de cor. Creu ab la supressió de fronteres y anyadeix que l'Esperanto es la ma donada a través dels oceans, l'instrument fraternal que permetrà a les nacions entendres entre elles.» Felicita cordialment al doctor Zamenhoff, al qui dona la benvinguda, així com a l'advocat Mr. Michaux per haver sigut l'ànima del Congrés. Molts dels assistents, no comprenent la llengua francesa, el senyor Boulet servi d'intèrprete traduhint el discurs al Esperanto.

Lo senyor Farjou s'alça y diu en Esperanto: «Senyores y senyors: El primer congrés universal en lo món va ésser la construcció de la torre de Babel. D'allavors varis congressos internacionals, semblantse tots al primer, puig els congressistes parlant llengües diferents difícilment s'han entés. Avuy

sols, per la primera vegada, s'obra un congrés, ahont tothòm parlarà de la meteixa manera, essent perfectament comprés. Serà un fet memorable per la historia de la civilitació, y la ciutat de Boulogne té lo dret d'estar orgullosa d'haver sigut la escullida, felicitant també al incansable organísador Mr. Michaux, president del grupo, com a sos colaboradors. Si, senyors, els dies que pasaréu aquí serán d'utilitat y de gran impuls per la causa justa que defensém, donant gran caràcter a aquesta festa la presència del inventor de la llengua.

En nom de la Cambra de Comerç de Boulogne siguéu als benvinguts, demanavnos me perdonéu la meva dolenta parla «Esperanto». Grans aplausos coronaren aquest discurs ab Esperanto ben dit malgrat la modestia del orador.

S'alça'l doctor Zamenhoff: No's pot dir lo que passa a la sala, l'aspecte's imponent, mocadors y vanos s'agiten als crits de *vivunia Rara Majstra la gloria Dro Zamenhoff*(1). El silenci s'imposa y el doctor ab veu dolça y reposada fa'l seu discurs: Dona les gracies a les autoritats pel recibiment que li han fet, recorda d'una manera carinyosa com va ésser rebut a Paris pel ministre d'Instrucció pública y pel sindich del Consell municipal, la recepció cordial de Boulonge y diu que'l carinyo que veu al seu entorn li puja al cor y que jamay podrà olvidar semblant diada. Després de demostrar quant necessaria era una llengua internacional baix una base neutra que no ferint la susceptibilitat de ningú reportés grans beneficis, recorda que avans d'ell molts han lluytat per la meteixa idea, extenentse en els serveys prestats per la llengua de l'abat Schleyer inventor del Volapük.

No dubta del resultat de la llengua internacional per ell creada, y està cert que serà'l llas d'unió dels diferents pobles; termina ab una hermosa poesia en la que glorifica al Ser Suprém criador de la humanitat. Els aplausos frenètics y prolongats no deixaren poder sentir els admirables versos de sa inspirada poesia.

Després de breus instants començà'l concert ahont prengueren part varis senyors y senyoretetes de diferents nacions cantant, to-

(1) Visca'l nostre estimat mestre el gloriós doctor Zamenhoff.

cant el violi, declamant, terminant la vetllada ab la representació de la comedia ab un acte *Mentida d'amor* traduhida a l'Esperanto pel senyor Boulet e interpretada per les senyoretas Samúel y Pannevin y els senyors Lephay, Boulet, C. Michau, Martín y Samuel.

Inútil crech dir que tots els números foren aplaudits, admirant tots la facilitat de comprensió, així com la unitat de pronunciació; es necessari haver presenciat un semblant concert pera fersen càrrech; ¿qui de nosaltres no ha tingut ocasió de parlar ab un francès o anglès coneixent de quin país es? parlant Esperanto, encara que sembli mentida, dech afirmar que's necessari preguntar al ab qui's parla de quina nació es, puig no es possible distingirho; al bon judici dels lectors els farà compendre que'm refereixo a persones que coneixen y parlen bé l'Esperanto.

Així terminà'l primer dia del Congrès.

ALFONS SABADELL

LA PRIMERA OBRA

La Isabel Galcerán acabava d'entrar en el saló.

L'ensaij s'interrompé sobtadament, al mateix temps qu'en Masferrer y en Ribot, saltant per les *candilejas*, anaren a rébre-la ab mostres d'inusitada alegria.

A n'en Masferrer aquella dòna'l tenia dominat; endevinava en ella una ànima decidida y forta, concient y coneixedora de la vida. Aquella era la dòna que li calia pera interpretar la seva obra; l'havia estudiada minuciosament en ensajos d'altres obres qu'ella havia vingut a representar; y en quedà prendat de moment.

A la fi després de tan bregar, trobava un ser que'l comprenia. Al fi el somni es traduhiria en realitat: veuria estrenar la seva obra degudament, dignament.

¡Y que no ni costava poch de treball! Ningú, de segú, en aquell poble passiu, eternalment gris, momificat en la tradició y en la rutina, s'haguera sentit capaç, anant contra corrent, d'intentar portarhi una halenada saludable de vida; un cant de joya que al resonar vibrant, despertés els esperits atrofiats y condormits.

Y ell havia fet molt més, immensament

més. Després de la fundació del teatre, que ningú trobaria a faltar, puig may s'havia parlat de semblant cosa, seguiren, d'intent, unes campanyes preparatories, y a mida de constancia y abnegació, l'afició anà arrelantse y vingué'l desitj de coneixer y l'interés del públich creixia.

L'ànima d'n Masferrer llatzerada, pels desenganys soferts, s'obria de bat a bat, sentintse restanyar les ferides antigues y aquell interès que'l poble tenia de saver, l'esperonava, y el feya'ser optimista y creyent.

Y al mateix temps que fundava y constituïa una secció d'aficionats local, escrivia la seva obra, de la que n'estava orgullós; aquella obra que volia representar, sense haverla de mistificar y prostituhir passejantla inútilment d'una empresa a l'altre.

Ell no hi havia nascut per Inri; confiava ab el seu esforç solsament y per això fundà una secció a la seva hetxura. Y l'obra sorti, y els aficionats s'hi compenetraren. Aquelles idees generoses, vitals y fundament humanes, els corprenien. Y els hi agradava molt més, per què era l'obra d'un jove revolucionari, que si tractava de destruir Idols; se sentia capaç de crear, de produhir positivament.

Mes, l'entrebanch estava ab la dòna que deurién escullir pera estrenar l'obra. En el poble no ni havia cap que s'hi atrevis per por al que diràn, y l'autor tampoch confiava massa ab artistes de professió que, segons ell, feyen de còmiques la majoria, com podrien fer de modistes.

Ab això vingué la Galcerán a representar una tanda de funcions y de primer antuvi, en Masferrer va endevinar l'ànima verament d'artista, que posseix aquella dòna.

Va presentarli la seva obra, va llegirli, y al igual qu'en Ribot, galán de la secció y els demés aficionats, la Galcerán s'hi entusiasma y es comprometé a estrenarla posanthi totes les seves facultats.

Per això al apareixer en el saló, havien corregut a rébre-la, puig per ells, aquella dòna era com un sol-ixent plé d'esperances.

Continuà l'ensaij sense una interrupció. Tothòm savia el paper; tothòm el deya ab gust y compenetrat ab ell, sense esforços, ni violencies.

Solsament a mitj tercer acte, ni hagué una

molt elegant, que té una nena petita y un senyor molt rich que se la estima molt, encara que no's vegi may ab ella, y visqui isolada. Del costat de la monja puja timidament la veu de l'orfaneta.

—¿Ha vist *madre*, quina senyora més maca? ¿y la nena? ¡sembla un angelet! ¿ha sentit quina bona olor que fan?

La *madre* se la mira, y de primer no respònd... mes, entrant en la Santa Casa ab son pas de serva, tranquil y suau, mormola:

—Un angelet!... la filla d'una dòna de món! Ave Maria puríssima! No sabs lo que't dius, Madrona... Compadeixla aquesta gent, compadeixla y prega per ella...—

Y la noyeta, de rostre aturat y ulls malalts, deslligant el mocador blanch que cobreix sos cabells estirats y descolorits, y plegant la valoneta de quadrets grisos que vestia ses esmirriades espatlles, sent en son cor una devallada de greu tristesa... quelcòm fet d'enveja y de doloroses comparances que no s'expliquen prou bé.

¿Compassió? Y per què ha de tenir compassió d'aquella encisadora parella de mare y filla que li havien aparegut com una estesa de flors, de somriures y de perfums, demunt dels frescos bassals del carrer... ella tant lletgeta, tant pobre, tan desvalguda...

Es veritat que a son entorn hi tenia moltes *madres*, ella, pero de *mamá*, cap, y haguera volgut ésser de bona gana la filla de aquella senyora tan hermosa...

«Una dòna de món...» havia dit la *madre* Consolació, «Una dòna de món», s'en deya d'aquella dama tan bella y olorosa que reya alegrement en mitj de tantes boniqueses com duya a sobre, entre aquelles estrelles de llum que li relluhien de cada costat de les galtes...?

—Ay!... qui pogués ésser una *senyora de món!* pensava instintivament la orfaneta...

No gosava dirne una *dòna* d'aquella hermosa estranyesa qu'havia vist... li semblava massa poch respecte... com si s'hagués atrevit a dir *mamá* a la *madre* Consolació.

L. ESCARDOT

CONGRÈS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Diumenge, 6 d'Agost.

A les nou del mati, els congressistes ens reunirem per nacions en el teatre, essent en número d'uns mil doscents. Cada grupo va escullir els delegats que devien fer us de la paraula en les reunions generals.

La gran distancia que'ns separa de Boulogne, així com causes imprevises y ses moltes ocupacions, va fer que'ns vegessim privats d'elements tan importants y fervorosos Esperantistes com són el capità d'Estat Major senyor Vicens Inglada, comandant d'Artilleria senyor Ribot, capità Duyos y altres que treballen ab fe y amor per la causa esperantista, estant tan sols representada Espanya per tres que parlaven la llengua, si bé erem sis els que hi anarem, puig s'hi trobava'l president de la Societat Espanyola, el distingit amic meu senyor R. Codorniu, enginyer y quefe forestal de la provincia de Murcia, acompanyat de ses distingides esposa donya Mercè Bosch y encantadora filla Carolina, en representació de la *Hispana Societo p. p. E.*, el senyor R. Subirà, president del *Grupo Esperantista de Cardona*, y un servidor de vostès, ab ma esposa, com delegat de la *Federació Esperantista Catalana*.

Inútil crech dir que nombrarem al senyor Codorniu pera que'ns representés, no sols per sos mèrits personals si que també per conèixer la llengua a fons, considerantlo ademés lo degà dels Esperantistes espanyols.

Els grupos formats per les diferents nacions, així com les anades y vingudes canviant impressions y el sens nombre de fotografies que's prengueren donà una gran animació a n'el barri, així com a n'el Gran Cafè, enfront del teatre, ahont s'hi havien enquistat gran nombre de congressistes.

Lo prèbere Esperantista senyor Peltier, director de la revista *Espero Kalolika*, previ permis del distingit abat de la Iglesia de Sant Nicolau senyor Joucquel, havia invitat a tots els esperantistes a assistir a la missa que diria en la dita iglesia a les 11 y mitja.

Durant la missa, la capella de música engrossada per esperantistes, la major part senyoretas, va interpretar varies composicions, entre elles un hermós himne, poesia de

l'abat Dombrowski de Sant Petersburg, música de la senyora Guivy, de Tours, un Pare Nostre del prèbere Peltier y una *Ave stelo mara* (salve estrella del mar). Tots els cants van ésser magistralment acompanyats pel distingit organista de Sant Nicolau senyor Bucciali, tenint que fer present qu'és sent cego va donarse la pena d'apendre de memoria tota la música, a fi y efecte de poguerla acompanyar ab l'orga. Perque'ls lectors se puguin fer càrrech de la hermosura de les estrofes del himne, 'n citaré algunes com (1):

El chiuj landoj kaj el chiuj gentoj
Ni kunvenintaj Vin adoras di'
Al vi sin turnas niŝj piaj sentoj,
Kaj nia kanto sonas nur al Vil

Ho, venu tiu hor' de anueco!
Rompon, dividon amas nur Satan'...
Patro ni preghas vin pri la frateco
Nian laboron benu via mau'!

Al sortir de la iglesia alguns demostraven senyals evidents de contrarietat, degut a no haver pogut sentir, com esperaven, una prèdica en Esperanto feta pel prèbere Peltier, qui devia ferla, emperò l'autoritat eclesiàstica no va autorisarla fundantse en el motiu de que pel afany de poguerla escoltar s'haurien congregat en Sant Nicolau molts Esperantistes que no són catòlics.

A les dues de la tarde'ls uns se'n anaren a Wimereux, els altres ens dirigirem cap al camp de curses d'Aubengues essent per tot arreu aclamats, així com deixant a tothom admirat al veure com elements de nacionalitats tan diverses ens compreniem tan perfectament parlant tots ab el meteix accent. Dech fer constar que la entrada a les carreres de cavalls va ésser de franch pels Esperantistes, obsequi que'ns feren els organiadors de dita festa.

Terminada la festa tots ens apresurarem a pendre el carril per anar a sopar als nostres respectius hotels a fi d'estar llestos pera asis-

(1) (La impremta, no tenint algunes lletres accentuades, ha degut reemplaçar les accents per una *h* en les paraules *chiuj* y *preghas*.) La traducció es: De tots els països y races — els aquí reunits vos adorèm, oh Deu! — a Vos se dirigeixen nostres piadosos sentiments — y el nostre cant sona tan sols per Vos. — Ah! vinga la hora d'unió — rompiment y divisió tan sols vol Satan — pare, vos resèm per la fraternitat — nostre treball beneheixi la vostra mà.

tir al gran concert donat en el teatre a les 8 de la nit.

El concert no començà fins a les nou, presentant la sala un aspecte imponent, puig estava plè de gom a gom; no es d'extranyar haventshi donat cita no sols tots els congressistes si que també molts dels estrangers que's troben estiuejant a Boulogne.

(Acabarà)

ALFONS SABADELL.

PARLAMENT DEL DR. MARTÍ Y JULIA EN ELS JOCHS FLORALS DE BADA- DALONA D'ENGUANY

(Acabament)

¿Quin amor a Catalunya seria el nostre, sinó amor de feble, de degenerat, d'impotent, de capó, si les sangs no se'ns encenguessin, si l'esperit no sentís foguerades d'indignació que l'induhessin al *non serviam*, si'ls sentiments trasbalsats no'ns empenyessin fins a l'acció irreductible, contra tot lo que seguidament, y sense parar, va de dret a anorrear la nostra vida y'l nostre esperit nacionals? Sols els esperits de refinada dolenteria, sols els d'ànima nafrada, poden roman-dre frets y indiferents, tot prenent teatrals postures d'homes de pès y de gent de seny, enfront de l'acció secular descatalanizadora que s'es exercida al nostre poble. Que s'hi revolquin els esperits marrans pel pudrimaner de l'indignitat, consentint que una grapa repugnanta pretengui torçarnos la llengua; passant perque'facin cendra de la nostra ànima nacional les xafogoses ponentades de sang y de luxúria qu'abrusen els sentiments del jovent de ciutats, viles y llogarets; tolerant que'l parassitisme burocràtic foraster, neuleixi els esclats de la vida social del nostre poble; acceptant com pàries l'escolament de vida y els mals morals que's determinen pel servey de les armes; ajupintse, a tall d'inferiors, a hegemonies vergonyoses; satisfent, sens parar, la tradicional concupiscencia de pobles y races ancestrals; acotant sempre'l cap a les vergassades dels desanimats oligarques; conformantse indignament ab el degradant no ésser;

Y mentres tant, l'esperava'l balcò feya més d'una hora, la bonica Mercè, y els ulls se li entelaven y un nus se li feya a la gola cada cop que un cotxe de rodes lleugeres, clares y mudes passava per davant de la porta sens aturarse.

Mes el pobre home, tenia massa mals de cap, en aquella hora per pensar en la gentil promesa de rostre pur y ulls de verge.

Una parada a casa l'Alesson, sens agafar un floret, de cançat que's sentia.

Més tart una'ltra parada'ls banys del carrer de Casp a pendre la dutxa, y s'entornà rambla avall, dintre'l cupè, trist, descontent, gastralgich, y s'encofornà en el Circol, obrint *Le Vieux Marcheur*, per retrobar son lloch davant de la taula verda, sota les pantalles d'esmeragde.

Y la nuvolada estenia ses tristes glasses baixes, sobre la nit de la vila, hont tants pobres homes anaven d'assi d'allà, fent llur via en cupès de rodes lleugeres, clares y mudes. Entre tant l'altre, l'home que havia fruït lliurement de la claror y de l'ayre, al pondres el sol s'era adormit, ben pahida la crosta de pa y el vi blavòs que li havia tret la sed y fet veure la vida plena de bonances.

Y mentres el cel guspirejava tot d'espurnes brillants com en un tremoli de divines joyes, dormia quietament, mançament, placèvol, breçat pel cant dels rossinyols y l'ayre pur de la montanya, en son llit de farigoles, sota'l pi que li feya d'olorosa ombrela a l'hora de la llum.

L. ESCARDOT

CONGRÈS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

(Continuació)

El programa escullit constava de dues parts començant la vetllada per el cant de l'hymne *L'Espero* (la esperança) lletra del doctor Zamenhof ab música de A Delskold interpretat per la senyora Josée Guivy (de Tours). L'ovació que va tenir va fer que cantés altra romança *Ho mia cor* (oh cor meu), lletra també del doctor Zamenhof.

Seguí'l monòleg *Balo de la Enmaskigitoj* (ball de disfressas) dit correctament per l'autor de la traducció *Esperanto* el doctor anglès senyor Lambert (de Londres).

3). *Legendo* (leyenda) de Wieniawski romança per violi executada per la senyoreta Birch (de Folkestone).

4). *Finokanto* (cant finlandès) de Han Sachs, traduït per Alexandre Simón y cantat pel doctor Hanauer (de Francfort).

5). *Chu esti au ne esti?* (ser o no ser?) monòleg de Hamlet traduït per Zamenhof y declamat magistralment per la senyoreta Schaffer (de Londres).

6). *Plu kreshis la barbo* (la barba no va creixer més), de Hulme, romança cantada ab gran vis còmica pel senyor Hulme (de Shreswsburg) els aplausos foren tan unànims y perllongats que's vegé obligat a repetir alguns cuplets.

El número 7 el verdader *clou* com ne diuen els francesos, va ésser la comedia en un acte de Molière traduïda al esperanto pel secretari del grupo de Boulogne senyor Victor Dufoutrel que porta pel títol *Edzigho kontravola* (El casament forçat).

Els personatges que hi prenent part són deu, detallantlos a continuació perque's puguin fer càrrech de la diversitat d'elements que la representaren:

<i>Dorimeno</i> , filla de Alkantoro,	Srta. Junck,	italiana
Una tzigana	» Cederblad,	sueca
Altra id.	Sra. Avilov,	rusa
<i>Sganarello</i> , amant de Dorimeno,	Sr. Pau Boulet,	francès
<i>Pankraso</i> , filòsof	» B. Mudii,	anglès
<i>Mariufuso</i> ,	» A. Michaux,	francès
<i>Gerónimo</i> , amich de Sganarello,	» J. Ausel,	»
<i>Alkantoro</i> , pare de Dorimeno,	» Cogen,	belga
<i>Alcidaso</i> , germà de Dorimeno,	» Kuchler,	alemany
<i>Likasto</i> , amant de Dorimeno,	» Allum,	norueg

Com poden veure van ésser vuyt individus de nacionalitat distinta els que representaren aquesta hermosa comedia, interpretantla d'una manera immillorable qu'hauria admirat al meteix Molière al contemplar la naturalitat y facilitat ab que deyen els seus respectius papers. Que ho varen fer bé y que tothòm els compregué ho demostraren les innombrables interrupcions degudes als aplausos frenètics que resonaren durant tota la interpretació de la comedia.

¡Llàtima gran que a la sala no hi haguesin capigut milers d'espectadors! quina llissó no va ser aquesta proba, per tots aquells sabis intelligents, els qui no coneixent del Esperanto no més que'l nom, es permeten fer

judicis pesimistes, donant l'epítet de bojos, als qui ab fe militan dins del avuy ja immens exercit esperantista.

Si, ho repeteixo, avuy la llengua Esperanto es un fet, no ho dubten sinó aquells que la desconeixen y desconeixentla, es sols com se diuent els disbarats.

Tots vosaltres que la critiquèu y que com cosa lògica, heu d'èsser forçosament intelligents, doneuvos la pena de dedicari alguns dies que vos bastarán per coneixerla y veurèu aleshores lo que'n dieu.

¿No hem vist per ventura a l'estranger sabis filòlegs que per poguerla criticar l'han estudiada y avuy són els més fervorosos esperantistes?

¡Quan certa es la frase d'un esperantista que respongué a un contrari nostre: parlà ara així de l'Esperanto, es igual que un cego que'm volgués parlar dels colors.

Molt sento haverme imosat la tasca de donar compte del Congrès Esperantista, puig estich convençut que tinch d'èsser forçosament pesat ab les meves explicacions; tan sols m'anima a continuarles pensar qu'entre els lectors n'hi haurán alguns que no havent pogut assistir a la festa internacional me n'estaràn grats, a ells van donchs aquestes mal traçades ratlles, als altres els hi prech que'm perdonin la molestia.

La segona part del programa no va desmereixer en res de la primera, figuranthi onze números escullits, interpretats tots d'una manera perfecta; l'avençat de l'hora y trobantnos fatigats, ma esposa y jo abàndonarem el teatre després d'haver sentit els cinch primers números següents:

1.º *La Vojo* (el camí) lletra d'en Zamenhof, música d'en Renato Deshayes, cantat per la senyoreta Guivy.

2.º *La Kapelo* (la capella) poema d'en Uhland traducció d'en Zamenhof, per la senyoreta Otto Simón (Ung. Ibradisch).

3.º *Antauen* (en avant) cant de A. Schafer per la senyoreta Schafer.

4.º *Solo de fluto* pel senyor Doré (França)

5.º *Sankta Luchio* de Cl. Bicknell per la senyoreta Junck (Italia).

Així termenà'l segon dia del Congrès que com es veu va ésser ben aprofitat.

ALFONS SABADELL.

SACRIFICI

En Quimet y jo ja n'haviem près un de bany ab duxa y tot a *La Deliciosa*, y ens en anavem tot xano xano per la Riba fent temps y badocant pels xàbechs y balandres, estudianthi les costums marinesques y comparant les de les costes catalana, valenciana y mallorquina ab les demés de la península y, oh!... quan tot d'una la veu d'un barquer dirigitse a nosaltres cridà:

—Ep, joves! Ab vostès dos prech el llarch desseguida!

—¿Y fins ahont anirèu?—preguntà en Quimet.

—Fins a fòra port, y ab vela. Au, saltin!

—M'heu de deixar remar a mi!—vaig dir-li jo.

—Si, home, si; jo't crech! si'n sabèu.—

Varem saltarhi sugestivament; atrets, no tant pel desitj de passejar pel mar, com pera veure de més aprop una gràcil tant que bella moreneta que contenta y esporuguida ensem, s'arrambava a un homenàs (son pare), que se la mirava somrient.

Jo també me la mirava.

Desamarrat ja'l calabre varem remar de babor pera guanyar el centre del port y pendre en linia recta la punta d'entrada de l'escull del est, mantenint la barca en equilibri del fort grevetx que'l buf del xaloch ens duya.

Issada la vela, qu'era grega, en menys d'un quart d'hora havíem deixat la cala o badia y guanyat les puntes d'entrada.

Ja eram fòra.

Mal vent teníem pera anar ab barca a vela; en Quimet en el timó seli esmunyien els punys, el barquer y jo, a força de rem, apenes si podíem pairar del fort tràngul de les ones y per molt que hi suavem el sotavent ens abatia.

La lluyta era trevallosa y la gent ja començava a remoures y marejarse, sobre tot la gentil moreneta, que ab la engunia que tenia aclucava'ls ulls agafantse fort del braç de son pare, sanglotant furtivament y presa ja d'un tò pàlit que me la feya veure molt més bonica encara.

—¿Quimet? Orsa de l'avant!

—Emmena la vela!—vaig cridar jo al bar-

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Dilluns, 7 d'agost.

Com han pogut veure'ls lectors als qui no han cansat les explicacions dels dies anteriors, no s'havia encara tractat res d'importància concernent a la llengua Esperanto, així com a la conducta que tot bon esperantista devia seguir, es dir: que's pot ben assegurar que'l Congrés no començà fins la diada d'avuy, en la qual els congressistes podien fer les observacions que creguessin convenients respecte a modificacions y cambis en la llengua; fi primordial de la celebració d'aquest primer Congrés internacional. En el programa venia consignat que a les vuyt del matí devia tenir efecte: *Kunveno de la aŭtoroj de projektoj elektitaj la antaŭan tagon* (reunió dels autors de projectes elegits el dia anterior). Llargament se discuti sobre'ls dits projectes, descartantne molts per no trobarlos convenients de moment y acordant esperar la primera reunió general que devia tenir lloch a les 10, y en la qual el doctor Zamenhof faria la seva declaració, pels altres, si hi havia lloch, després de sentir el modo de pensar del nostre gloriós mestre.

A les 10 en punt tingué lloch l'anunciada primera reunió general *Unua ĝenerala* (1) *Kunveno* en el teatre, que estava de gom a gom, haventse reunit, com se comprén, els caps pares de l'Esperantisme.

Al començar l'acte, el doctor Zamenhof feu ratificar pels assistents el nomenament ja fet de vicepresidents, essent nomenats per aclamació'l Rector de la Universitat de Dijon senyor Boirac, el general Sebert, el bon amic R. Codorniu per Espanya, el coronel anglès senyor Pawlen, senyor Philips per Alemanya, y Mr. Michaux, president del grupo de Boulogne, iniciador del Congrés.

En mitj de l'aspectació general s'alçà'l doctor Zamenhof y després de lleugeres observacions començà la lectura de la seva declaració, escoltada ab un silenci sepulcral.

Com estich convençut de que dita declaració es d'importància suma per la causa de la llengua Esperanto, no puch menys de traduhirla a fi y efecte que'ls bons esperantistes se n'enterin y adhu aquells que no ho són, tal volta'ls farà mudar de modo de pensar, interessantse per la nostra causa quan hagin llegit son contingut. Diu així:

«Com són molts els qui tenen una idea errònea concernent a la essència de l'Esperantisme, per'xò'ls que suscriuen, representants de l'Esperanto en diversos països del món, reunits en el Congrés internacional de Boulogne-sur-mer, creuen necessari, instigats per la proposició de l'autor de la llen-

gua Esperanto, donar les següents explicacions:

1.ª L'Esperantisme es el treball de divulgar en tot el món l'empleo d'una llengua neutral, la qual *no introduhintse en la vida interna dels pobles y jamay tenint per mira desterrar les existents llengües nacionals*, donés als homes de diferents nacions la possibilitat de comprendre entre si (1). Tota altra idea o esperança que qualsevol esperantista hi vulgui anyadir es negoci purament privat y particular d'ell, no sentne responsable l'Esperantisme.

2.ª Com en el temps present ja ningú dubta que una llengua internacional no pot ésser més que artificial, y com les innumerables probes de llengües que's porten fetes durant les dues últimes centúries sols han sigut projectes, y qu'en cambi una llengua acabada, probada per tots cantons, plena de vida y en totes circumstancies responen a les exigencies sols l'Esperanto ho reuneix, per aquest motiu els amichs de la idea d'una llengua internacional, convençuts de que les disputes de teoria no conduheixen a res y que per contra'l seu objecte pot ésser realisat per la pràctica, ja fa temps que s'agruparen a l'entorn de la sola llengua Esperanto y treballen ab fe per la seva propagació, així com per la riquesa de la seva literatura. No obstant, si a pesar de lo dit, alguna vegada se'ns fes comprendre, ensenyant-nosho, que per altre camí la idea d'una llengua internacional se pogués realisar millor, d'una manera més certa y més ràpidament que per la llengua Esperanto, allavors l'autor de l'Esperanto s'adherirà al nou camí traçat y ab ell, es de creure tots els esperantistes.

3.ª Com l'autor de la llengua Esperanto ja desde'l primer dia va abandonar una vegada y per sempre tots els drets y privilegis concernents al seu invent, per aquest motiu l'Esperanto no es *proprietat de ningú* material ni moralment.

Propietari material d'aquesta llengua es tot el món y tothom té'l dret de publicar per medi d'ella tots els treballs que cregui convenients, així com usarla per tot allò que més li convingui, propaganda d'idees, instrucció, etc.

Seràn sempre considerats com mestres competents totes aquelles persones que'l

(1) En lo text hi havia, si bé's va eliminar, lo següent: «Llengua que podria servir com llengua de pau, en tots aquells països ahont se batalla per l'empleo de llengües y en les qui s'hi podrien publicar els treballs d'interès per tots els ciutadans, per evitar aquestes lluytes y contentament de tots.» No es d'estranyar lo text anterior tractantse d'un polach com es el doctor, tots sabem qu'en aquell país se'ls obliga al us de la llengua russa. La idea de l'Esperanto, essent de pau y fraternitat, se cregué oportú no ferir cap susceptibilitat y per això se va eliminar.

(1) Per la falta d'accent s'anyadeix *h* en *ĝenerala*.

món esperantista confesarà com els publicistes escullits y els millors escriptors esperantistes.

4.ª L'Esperanto no té cap legislador ni dependeix de la opinió privada de cap home.

Totes les opinions y obres de l'inventor de l'Esperanto tenen igual que les opinions y treballs de cada esperantista tan sols *caràcter privat* y no obliguen a ningú.

La sola y única obligació de tots els esperantistes fundament de la llengua Esperanto, es l'acato y respecte de l'obreta *Fundamento de Esperanto*, en la qual jamay ningú té'l dret de ferhi el més minim cambi ni correcció.

Tota idea que no pugui ser expressada pels elements continguts en *Fundamento de Esperanto* pot expressarse, tal qual cregui millor y més exacte tot esperantista, emperò per l'unitat de la llengua's recomana a tots els escriptors que imitin tant com puguin l'estil que's troba en les obres de l'inventor de la llengua, cosa que ja avuy sègueixen tots els millors escriptors.

5.ª Se denominarán Esperantistes totes aquelles persones que coneixen y usen la llengua Esperanto d'una manera complertament igual siga quin vulga'l seu fi.

Se recomana a tots els esperantistes que formin part d'alguna societat esperantista, si bé no se'ls hi obliga adherir.

El final d'aquesta declaració va ésser escullit ab una frenètica salva d'aplausos acompanyats de crits de viva Zamenhof, no es d'estranyar puig tots estaven segurs dels sentiments nobles del nostre mestre y jamay podiem pensar d'ell altra cosa, que'l progrés de l'Esperanto, presentantlo de modo que tothom no pugués menys d'acatarlo admirantlo.

El contentament fou tan unaním que s'acordà alçar la sessió deixant per la següent diada l'estudi y examen d'altres punts que devien resoldres, dirigintnos tots envers el Casino ahont el mitj dia devia celebrarse'l gran banquet que la municipalitat y la premsa daven al doctor Zamenhof.

(Acabarà)

ALFONS SABADELL.

NOVES

L'onze de Setembre de 1714 ha sigut enguany commemorat pel Catalanisme no sols ab vetllades necrològiques pera honor y enaltiment dels bons catalans que ara fa 191 anys donaren llurs vides en defensa de la patria, sinó també endolantse'ls balcons de gayrebé totes les entitats autonomistes, que ademés ompliren de corones la estatua d'en Rafel de Casanovas, complintse així lo acordat per

iniciativa del «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria».

No d'una manera sagnant com en 1714, però si d'una manera arbitraria, impropria d'un estat que's diu lliberal y que per un govern dit lliberal es regit, l'onze de Setembre de 1905 s'ha significat pels atàchs que'ls del centre han inferit a la patria catalana, puig per ordre dels qui manen han sigut tretes dels balcons de societats y particulars les banderes catalanes que hi havien sigut içades, s'han recullit per la policia exemplars de periòdichs catalanistes y s'han fet registres en les imprentes; y això s'ha fet precisament en una data en que tot governant de tacte s'hauria conduhit de manera contraria, pera apaybagar diferencies y amaynar rencunies.

Ab aquest procedir no'ls oblidarèm tan fàcilment els episodis de l'any 1714 y dels subsegüents; no'ls oblidarèm els desterrors, les presons, les confiscacions de bens, els patíbuls d'en Moragues y d'en Bach, l'abolició de nostres consuetuts municipals, la promulgació del decret de Nova Planta, la substanciació dels plets en llengua forastera, la expulsió del català de les escoles, la presó d'uns quants catalanistes per haver dut corones a n'en Casanoves ara fa cinch anys... No ho oblidarèm que si avans se'ls penjava o se'ls decapitava als que deyen «Visca Catalunya», avuy també pateixen persecució, no per la justícia, sino per un Estat que fa arriar nostra bandera després de posarla com timbre d'honor en les seves armes.

Seguint així anirèm lluny. Ab les vexacions se'ns treurà tota l'apatia que'ns quedi, y trevallarèm cada dia més, y reconquerirèm lo perdut.

Als qu'ens persegueixen, donchs; als que fan tòrt a Catalunya, diguèmoshi: «Enhora bona». Perque ells faràn que poguem commemorar més aviat d'una manera digna l'onze de Setembre de 1714.

Entre les societats que celebraren importants vetllades necrològiques l'Onze de Setembre, hi figuren el «Progrés», l'«Aplech Catalanista», l'«Associació Popular Catalanista» y altres que no recordèm.

Entre'ls periòdichs que han commemorat aytal data y per ferho han sigut denunciats, hi figura *El Progrés*.

Ens permetrán nostres lectors que no parlèm avuy gayre de la darrera bomba (per ara) esclatada a Barcelona. Lo que podriem dir ja es de tots massa sabut, y lo que voldriem dir no ho podriem, car els catalans tenim una sòrt ben grossa: nostres governants no sabrán fer us de les lleys pera guardar nostres vides e hisendes y respectar nostre dret, però quan reclamèm justícia o protestèm dels tòrts que se'ns fan, no'ls hi man-

que repeti al ovirar la serp a vora seu. Arrencà a córrer tota esparverada, plançoneda avall en cerca de son germà que trevallava a la feixa de vora la riera. Y en tant el sol seguia amarant de llum la terra reseca y crevellada, es cigales tornaren a reprendre'l concert amohinós, y el núvol d'insectes, bronzint perfidiosos, enrotllava'l cos esternellat del pobre Sagorra, qu'encara no s'havia despertat, ni perillava que ho fes, d'aquell sòn malestruch de la mitjdiada.

ANTON BUSQUETS Y PUNSET

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

(Continuació)

Aspecte imponent presentava la sala de ball y concerts del Casino, qual local havia sigut destinat al banquet, adornat ab banderes de totes les nacions, destacantse al mitj l'esperantista.

Presidia la taula d'honor el senyor Zamenhof tenint a sa dreta al senyor Michaux, president del grupo de Boulogne, senyora Zamenhof, Mr. Farjon, president de la Cambra de Comerç, senyora Muddie, senyors Boirac, Codorniu, senyora Cart, doctor Ostrowski, prèbere Peltier, director de l'*Espero Katolika*. A sa esquerra'l senyor Bilboq, concejal, general Sébert, membre de l'Institut, coronel Pawlen, doctor Javal, senyora Moscheler, Carles Bourlet, capità Capé, doctor Grawoski, Borel, Simon de Ung, Hradisch, doctor Dor, G. Moch, Muddie.

El número de assistents havent sigut de tres cents cinquanta y la sala preparada sols per tres cents, feu que molts tinguessin que passar al restaurant del Casino ahont formaren nostre banquet presidit per la distingida y hermosa presidenta del grupo de Boulogne acompanyada del secretari y tresorer de dit grupo. El *menú* qu'era de pergami tirat en lletres verdes, se composava dels següents plats:

Variants (hors d'œuvres).

Salmó salsa remoulade

Filet al ast ab puré de patates

Galantina trufada ab gelatina

Ensalada de cuscunilles

Mongees verdes a la matre hôtel

Fruites gelades ab champagne

Formatge y pastes

Vins. — Graves, Médoc, Beaune del 1895,
Champagne

Cafè y licors *Esperantine*.

El senyor Michaux vingué a manifestarnos la pena que causava'l nostre aïslament, degut tan sols a la falta de lloch, si béns prometia qu'ens vindrien a buscar avans de començar els discursos: aquestes espontanees explicacions foren acullides ab hurras y crits de visca Michaux! visca Boulogne!

No puch explicar la meua alegria'l trobar-me a una taula redejat d'inglesos, russos, polachs y un checque, ab els qui parlarem sempre, cambiantnos les targetes y firmantnos mutuament els *menús* en recort de la festa. Innumerables foren els brindis, puig s'obligà a que cada individu de nacionalitat distinta brindés per poguer tots beure a la salut de sa respectiva patria desitjant al meiteix temps que si propagués la llengua Esperanta, llengua tan sols d'ajuda y fraternitat.

Tot just acabavem, que se'ns vingué a dir que'ls discursos oficials estaven a punt de començar, ens dirigirem, donchs, tots al gran saló, sent rebuts ab estrepitos aplauso.

Calmat el soroll s'alçà'l senyor Michaux qui porta son *toast* a la salut del doctor Zamenhof, senyors Bilboq, Farjon, senyoreta Bergier y als membres de la premsa, als qui recomana s'interessin per l'estudi de l'Esperanto; acabant donant les més expressives gracies a tots sos col·laboradors.

S'alçà'l doctor Zamenhof, el qui deu permanèixer llarch rato sens dir res, puig en la sala es imponent lo que passa; tothòm dret l'aclama no cesant els crits de visca Zamenhof! visca'l nostre mestre!

Ab paraula trémola, donada sa emoció, el doctor diu que no sab lo que li passa degut a les manifestacions que se li fan, assegurant que tot se deu sols al zel y trevall del senyor Michaux al organisar aquest congrés y termina donant les gracies a les autoritats.

Al sentarse resonent atronants els crits de viva Zamenhof, viva Michaux y proposat per un soci esperantiste anglès, tots els anglesos cantan acompanyats per el piano un hermós hymne dedicat a n'en Zamenhof. — La sorpresa fou gran y acullida per estrepitosos hip, hip, hurral!

El senyor Bilboq, s'excusa de veures obligat a parlar en francès y demana també excusa per el batlle felicitantse de que Boulogne hagi sigut escollida per el primer Congrés Esperantiste; creu que l'Esperanto es un medi poderós de propaganda pacifista: alça sa copa y beu a la salut d'en Zamenhof. (Aquest discurs va ésser traduït en Esperanto per el senyor Dervaux, no sent això d'extranyar, puig eren molts els qui tan sols coneixien l'Esperanto y sa llengua patria).

El rector de l'Universitat de Dijon porta son brindis a les senyores y senyoretetes presents a la festa.

Interminable's faria la descripció si la detallava me limitaré donchs a dir que succeïment prengueren la paraula el senyor

PAGINES FESTIVES

DE VIATGE

Codorniu (Espanya), Capità Capé (Alger), senyora Junck (de Bordighera), senyora Berger (Boulogne), Borel (Berlin), Muddie (Londres), doctor Grawoski (Polonia), Cart (vic president de la societat francesa per la propagació de l'Esperanto en representació del senyor Beaufront, malalt), doctor Javal, Belik, doctor Ostrowski, un dels primers esperantistes, Carlo Bourlet (president del grupo de Paris en nom del Touring Club de França y de la Societat francesa per l'avenç de les ciències).

Doctor Krikortz (Suecia), el pastor protestant Schneeberger (Suïssa) y l'abat Peltier, director de l'*Espero Katolika*, senyor Otto Simon (Hongria), Privat (jove de 16 anys, suis en nom de la joventut suïssa), Saint Martin (Montreal Canada y finalment el senyor Pourcines redactor de *l'Est* en representació de la premsa qui tancà els discursos dibent que prometia l'apoyo de sos companys, puig creya que tothom debia conèixer l'Esperanto per el útil y pràctich qu'el trobava.

El fotògraf Enrich Caudeville, feu un grupo al peu de les escales del Casino, ahont s'hi congregaren molts dels assistents al banquet.

Aquest dia terminà ab el ball que tingué lloch a les nou de la nit en el Casino.

La sala resultava petita, donat el gran número d'Esperantistes que'ns hi trovarem, havent resultat un verdader èxit.

Alli podien veures'hi molts esperantistes ab el trage nacional, tenin que fer menció especialment de la encantadora filla del senyor Codorniu ab el trage de Murciana, els senyors Avilov ab els vestits russos y el bon amic y company R. Subirá (president del grupo de Cardona), qui lluhia triomfalment la roja y clàsica barretina catalana que cridà molt l'atenció dels diferents esperantistes alli reunits.

Un dels balls més aplaudits fou el dels russos, senyor y senyora Avilov, per la novetat aixi com, per la manera acabada com feren les diferents figures. El ball durà fins a primeres hores de la matinada si bé alguns ens retirarem fatigats, anant a buscar en el descans, forces per el vinent dia:

Podrán passà els anys, emperò no passarà jamay el record de semblant diada.

ALFONS SABADELL.

—Vès quina pensada ha tingut, mare, de voler portar aquell parell de pollastres a Sitges! Com si alli no n'hi haguès de viràm.

—Mare de Deu, y còm sou el jovent d'avuy dia! Sempre estèu rondinant! Quan serèu vells se os tindrà de parlar ab careta de filferro. ¿Quina nosa't fa'l cistell a sota l'assiento del vago? ¿veyàm?

—No pocal Com qu'es un cistellàs tan gros y no hi cab bé, me fa passar tot el camí a la punta de l'assiento per poder tocar de peus a terra. Miri, dues o tres vegades ja he trepitjat a n'aquest pagès del devant que s'ha posat a dormir desseguida que ha marxat el tren. Sòrt que déu tenir el sòn mol fort y no s'ha despertat.

—Bueno, dòna, no enrahonis tant. Arramba'l cistell cap a l'altre cantó, si tanta nosa't fa, y llestos.

—Si, justa la fusta, y aleshores farà la guitza a l'altra gent. Aquest senyor del meu costat ja s'ha queixat dues o tres vegades perquè'ls pollastres li piquen les cames.

—Y es molt natural que aixi succeheixi. Com que porta aqueixos pantalons tan extravagants, ab tant de pichs grochs, les bestioles se pensen qu'es blat de moro. A qui se li acut el portar calces imitació a la panotxa!

—Vostè si que sempre està de broma.

—Si, lo qu'estich es aburrida d'estar al trench. May acabèm d'arribar.

—A mi, si no fos pels pollastres, encara m'agrada'l viatge.

—Ditxosos pollastres! Acosta'l cistell de una vegada. Ja me'n encarregaré jo.

—Ja ho sab, senyora, que si els hi veuen els hi faràn facturar?

—¿Faràn qué?

—Els hi faràn facturar, portar al cotxu de les mercaderies.

—Ay caratsus, ¿y per qué?

—Perque no'ls hi sembla bé a n'els empleyats que les besties viatgin junt ab les persones.

—Donchs miri, com qui mal no fa, mal no pensa, no hauria atinat may en amagar el cistell.

—¿Ho veu, mare, còm no més ens serviràn d'enredo'ls pollastres?

Y quan senti que tothòm el contradeya fent valdre opinions serenes y serioses, ab nobles arguments d'humanitat, de cultura, de civilitat, quan veyea caure a terra ses exclamacions d'entusiasme, no sabia con- testar altrament que ab això:

—¿Y el arte, señores? ¿Y el arte? ¡Bah! Us- tedes no entienden de eso... Hay que tener sangre torera.—

...Al moment d'anarsen la seva *sangre to- rera* degué commoures devant de quelcòm qu'era una temença, una inquietut pera l'en- demà.

S'apropà a sa muller, y fentli un signe del ulls cap a mi, li mostrà dissimuladament la mà dreta, en que'ls dits closos se refrega- ren llestament contra'l polser.

Sense qu'ell se n'ataleyés, les seves acti- tuts, els seus moviments y les breus paraules que'ls seguiren no m'havien passat inadver- tits. La vegi a n'ella esgroguehirse un poch; un lleu núvol trist li ensombria la cara, y apro- pantsem m'agafà del braç — baix pretext d'anar a posarse'l sombrero pera marxar, — enduhentsem del salonet.

—Escolta, ma bona amiga: desd'ahir que no hi ha un quarto a casa... ni un quarto! Jo'm creya qu'en *Manolo* encara'n tindria y... no... Y encara manquen quatre dies per'aca- bar el mes...—

May li havia negat res, y no vaig voler començar allavores... ¿Per què? Què sé jo!... Si'm feya tanta compassió, pobreta! Però ab el cor estret y un nus a la gola—barreja de llástima y de coratge, —li vaig donar lo que necessitava.

Quan vaig despedir al matrimoni a la porta de casa, ell tenia encara'l posat tot rialler, y referintse a la conversa, m digué:

—¿De modo que no quiere usted darme la mano, señora enemiga de la sangre torera?...—

—¡No! ¡no! — digui amagant la mà y ab un somriure forçat.—¡No! No la merece usted una mano catalana dentro de las suyas. Se la dará cuando no aplauda tamañas barbarida- des...—

Esclafi una gran riallada...

—Ya está visto que no tiene usted sangre to- rera... ¡Qué lástima!—

Ay, no! *Sangre torera* no'n tinch, gracias a Deu! Però en aquells moments, veyentlo baixar la escala repenjat amorosament al

braç de sa muller, que li pujava més d'un pam d'alçada, vaig sentir impulsos gayrebé... sanguinaris, un desitj selvatge de destruhir- los... y tancantme en ma cambra, arreconada en l'angle del sofà, vaig deixar lliurement có- rrer mes llàgrimes, plorant sobre aqueixes irremediabls miseris de la vida.»

Aixi parlà ma germana Maria.

JOAN ROMEU

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Dimars, 8 d'agost.

En aquesta diada y a les 9 del matí tingué lloch en el teatre la segona reunió general.

Al obrirse la sessió'l doctor Zamenhof de- manà que's nomenés un president que po- gués tenir més llibertat qu'ell, dirigint les discussions importants que's tenien de tractar.

Conformantse a son prech, els assistents nomenarem al rector de la Universitat de Dijon, senyor Boirac, el qui a son torn de- manà que's completés la mesa ab un repre- sentant de les diferents llengües allí con- gregades.

Pujaren a les taules un italià, un alemany, un anglès, un bohemí, un suis, un suech, un espanyol, un belga, un polach, un rus, un americà, un holandès, un català, un fla- mench, un noruech, un finlandès, un esco- cès, un maltès, un irlandès, y senyores Ber- gier, Junck y Schafer.

Se tractà de varis assumptos concernents a la llengua y a son desenrotlló, y s'acordà formar un comitè de llengüística ab el doc- tor Zamenhof a son front com a canceller, no com a chefe.

A l'ordre del dia hi figuraven els punts següents:

- 1.er La millor manera de parlar espe- ranto.
- 2.^{on} Necessitat d'introduhir la llengua espe- ranto entre'ls joves.
- 3.er Les lletres accentuades.

Al tractar el primer punt, com era natu- ral, el doctor Zamenhof prengué la paraula fent notar que algunes nacions no colliquen bé l'accent, carregantlo en l'última sílaba en- lloch de la penúltima, com déu ésser, així com també alguns se mengen l'última sílaba, gran defecte tractantse d'una llengua ahont precisament el final es lo que dona la verdadera significació a les paraules.

Com a model de pronunciació'l doctor Za- menhof pregà a la senyoreta italiana Junck que digués quelcòm, y aquesta llegí la poe-

sia *La Vojo* (El Camí), essent molt aplaudida al final.

Dech fer notar de pas que'ls italians y els espanyols són els que tenen més bona pronúncia pera l'Esperanto, com així ho reconegueren els assistents al Congrés.

Llarch rato's discuti sobre pronúncia de diferents lletres, convenint tots en que això eren sols detalls, puig tots s'entenen perfectament malgrat les petites diferències.

El jove senyor Privat, representant de la joventut suïssa, feu un magnífich discurs demostrant que'l pervenir de la llengua està en mans de la joventut, y qu'es necessari no deixar de má aquest punt important y de gran valua, puig no hi ha dubte que l'element jove es el més apropiat pera desenrotllar la idea així com pera posarla en pràctica.

Mr. Boirac, parlant no com a rector ni com a president, sinó com a particular, feu notar que creu indispensable la introducció en les escoles de la llengua Esperanto, citant els punts ahont ja es posada en pràctica aquesta idea, y que són:

Boulogne-Sur-Mer, Saint-Omer, Amiens, Nantes, Dijon, Auxerre, Sémur, Beanne, Auxonne, Tournon, Nantua, Bourg, Narbonne, Nancy y Roches.

La tercera qüestió, una de les més importants, això es, la de les lletres accentuades, accents que'ls americans del Nort desitjarien veure desaparèixer, donà lloch a llarga discussió, convenintse en que treure'ls accents seria canviar el modo d'ésser de la llengua. S'acordà que la comissió nombrada estudiés l'assumpto.

Crech que'ls americans no insistiran més sobre aquest punt, perque'l motiu principal era que les màquines linotípies ab que componen als Estats Units no tenien lletres accentuades com exigeix l'Esperanto; emperò tinch entès que avuy a París se'n han confeccionat portant dits accents. Si això es, com crech, ja un fet pràctic, no hi ha per què fer cap cambi.

Al acabarse la reunió's tingueren notícies de París dihent que'l govern francès havia decidit nombrar cavaller de la Legió d'Honor al doctor Zamenhof. Inútil dir ab quina alegria's rebé aquesta nova, que fou festejada ab Champagne al Gran Cafè al acabarse l'acte.

A la tarda's visità'l port, y a les tres ens dirigiem cap a Le Portel, petita platja a una mitja horeta de Boulogne, hont s'hi troba reunida una gran colonia estrangera.

Impossible detallar lo qu'es Le Portel; cal véureho pera fersen una idea cabal. Més que una platja de bany, sembla una decoració de teatre hont els millors escenògrafs haguessin desplegat tot llur talent. Quina infinitat de notes brillants! Quins colors! Quin moviment! En una paraula, posat allí, en

mitj d'aquell bullici, un se creu transportat a un altre món.

Alguns dels assistents tornaren a Boulogne ab el tramvia elèctrich; els altres a peu, seguint la encantadora platja y tot admirant la hermosura del paisatge, hi ferem també cap.

Al tornar tingui la dita d'anar ab el doctor Zamenhof, ab qui vaig parlar llarga estona, tractant de varies coses y entre elles dels desitjos y aspiracions de Catalunya.

L'última part del programa d'aquest dia era *Lauvola kaj senprograma koncerteto*. (Concert sense programa y segons gust), això es, que tots els que ho desitgessin podien pèndrehi part. Fou un verdader èxit. Tots els que cantaren o declamaren ho feren molt bé, haventhi hagut alguns números verdaderament curiosos e interessants.

A mitja nit terminava'l concert, despedint-nos els uns dels altres ab la típica frase:

Ghis (1) la revido. (A reveure)

—
Dimecres, 9 d'agost.

Aquest va ésser l'últim dia del Congrés, si bé les festes duraren fins el diumenge, 13.

Els dies 10, 11, 12 y 13, havent sigut consagrats al viatge a Anglaterra, seràn el tema de l'últim d'aquests resums qu'he vingut publicant a JOVENTUT y que foren interromputs durant alguns números per haver tingut d'ausentarme.

Com de costúm ens reunirem en el teatre, obrintse la sessió a les 9 del mati, baix la presidència del senyor Boirac.

El president demanà que s'ampliés el comitè fins al número de 70 individus, nombrantse alguns nous representants quals noms havien sigut oblidats. Entre altres se nombrà als senyors Beaufront, Boirac, Bourlet, Cort, Fructier, Huet, Meyer, Moch, Benoit, Peltier, general Sebert y Guilbaut.

El comitè nombrat té sols caràcter interí; el definitiu s'acordarà més endavant, formant-lo's elements de més valua entre tots els escullits previsorament.

El punt capdal de la reunió era escullir el lloch ahont se verificaria'l segon Congrés. Varies foren les proposicions. Els uns creyen que devia tenir lloch a Anglaterra, els altres a Suïssa.

Vistes les diferents observacions que's feren, y, després de llarga discussió, s'acordà que'l comitè nombrat estudiés la qüestió y que decidís del modo que cregués més útil pera la causa Esperantista.

Varis punts se tractaren, poch importants pels lectors, si bé interessantíssims pels que ja militem baix la bandera verda de l'Esperantisme.

(1) Per manca de lletra accentuada s'hi posa la h.

El president M. Boirac, després de la lectura de la declaració del doctor Zamenhof que's llegí de nou a fi y efecte de que tots la tinguessin ben presenta, s'alçà y digué:

«El Congrés de Boulogne es una gran fetxa en la historia de l'Esperanto. ¿Se necessitava una experiència decisiva? Està ja, donchs, feta, després de les reunions que acaben de tenir lloch durant els dies passats.»

Detallà's punts culminants que's ventilaren durant el Congrés, y afirmà que l'èxit obtingut se deu principalment al senyor Michaux, president del grupo de Boulogne, així com a sos col·laboradors.

El senyor Michaux l'interromp dihent que's dies que acaben de passar jamay s'esborraran de sa memoria.

El doctor Zamenhof s'alçà, y dirigintse a tots els presents, digué que s'abstenia de parlar, demanant tan sols a tots els que han tingut ocasió de tractarlo durant el Congrés que li mirassin la cara; en ella certament veurien l'estat del seu anim y llegirien lo que la seva boca no podia dir, per mancarli les paraules.

Una salva unaním d'aplaudiments, junt ab crits de *¡Vivu Zamonhof!* *¡Vivu Esperanto!* *¡Vivu nia kara majstra!* donà fi a l'acte, alçantse la sessió.

A les nou de la nit tingué lloch un concert improvisat, que tinch per un dels més notables que's verificaren, puig malgrat no estar organísat, poguerem apreciar les belleses preparades per molts dels esperantistes, que'ns tenien disposta la sorpresa de donar a conèixer treballs inédits.

A mitja nit terminà l'acte ab el cant dels himnes *L'Espero* (La Esperança) y *La Vojo* (El Camí), quedant tots els assistents impresos, sobre tot veient que l'instant de la dispersió era proxim y que acabava pera tots la ditxa fruhida durant tants dies.

ALFONS SABADELL

PAGINES FESTIVES

TEMPESTAT

La senyora Aurora, la dispesera del primer pis, està ressentidíssima ab la senyora Carme, la vehina del quart, per haverla aquesta bescantada a cà'l forner; per altra part la llevadora que viu al segón guarda un vagò de rencunia a la estadanta del tercer d'ençà d'unes qüestions que varen tenir al safreig del terrat, disputantse'l dret a rentar.

Cada dia al pati se sent alguna paraula ofensiva per una o altra de les vehines, els ànims van excitantse cada vegada més, el cel... del cel-obert comença a ennegrirse, el

baròmetre baixa constantment fent tème que arribi al pou; la tempestat es imminent.

La senyora Carme's posa a espolçar una alfombreta a la finestra, lo qu'es, com si diguessim, la gotellada precursora dels llamps y trons y pedregada, puig la senyora Aurora que cova en son pit bon xich abultat un rencor extraordinari contra la senyora Carme, aprofita la ocasió pera expelir de son cos tot el veri que fa temps se li passeja per venes y arteries.

—Ay que bonich es això! Treure la porqueria de casa pera tirarla a la dels altres!

—...

—Això es propi de dònnes nètes!

—...

—Vaja, no faci el desentés! ¿Que n'hi ha per gayre d'aquesta comedia?

—Miri, no volia contestarli perque ab persones de poch més o menys no s'hi poden tenir paraules, però ja que'm fica'ls dits a la boca, dech dirli qu'estich a casa meva y a qui no li agradi lo que faig que ho deixi.

—Quin modo de contestar! Això no es barra, això es tota una verja.

—Faci el favor de no malparlar a ningú! En aquesta casa aviat no s'hi podrà viure; sembla que les vehines se facin la competencia en alleugerirse de modos.

Aquestes últimes paraules de la senyora Carme són les primeres pedres que comencen a caure, y si l'*artilleria grantfuga* no entra aviat en funcions, la pedregada serà completa.

¿No ho deya jo? La llevadora del segón treu el cap a la finestra y encarantse ab la senyora Carme, comença:

—Escolti, escolti ¿vol fer la bondat de dir-me quines són les vehines que no tenen modos?

—Ab vostè no hi parlo, ¿ho sab?, y val més que's cuydi de la seva feyna y deixi estar als altres.

—Vostè lo que té es molt poca vergonya.

—Encara'm vindrà a insultar això. Sempre les veurèu així: qui més té que callar es qui més xerra.

—¿Qu'es lo que haig de callar jo, ¿eh?, ma la bruixa?

—Vaja, dòna, que tot el barri ja ho sab.

—¿Qu'es lo que sab tot el barri?

—Que vostè va tenir amagada a casa seva

Ebreus de Max Bruck; una *Sonata* de Caccattelli (violoncel y piano), executant fóra de programa, a causa de les ovacions del públich, una romança de Schumann y alguns fragments de Bach.

En Casals es el colós de sempre. El seu violoncel desperta emocions inefables. Produeix sonoritats dolcíssimes, apassionades; veus plenes y vibrants; melodies d'exquisitat incomparable. La execució d'en Casals es clara, diáfana y serena. Sa dicció té una poesia qu'enamora. En fi, en Casals es el Casals de sempre.

En totes les peces executades ostentà'l gran Casals ses eminentes qualitat de poeta y de virtuoso; l'equilibri perfet de totes ses facultats artístiques. Esmentarèm tan sols els *Cants Ebreus* de Max Bruck (primera audició a Barcelona), obra d'una grandesa y severitat incomparables, qual melodia dominant (violoncel) es un cant ample y majestuós, qu'en Casals digué maravellosament causantnos una emoció fondíssima.

Fins al proper concert.

GERONI ZANNÉ

CONGRÉS ESPERANTISTA DE BOULOGNE-SUR-MER

Dijous, 10 d'agost

Com deya en l'última resenya, el Congrés acabà'l dia anterior, això es, el dimecres, quedant consagrats els restants dies a la excursió a Anglaterra, fet que tancà dignament aquesta memorable festa.

Sortirem de Boulogne al mitj dia, ab el grandíós vapor de turbines *Ouward*, uns cinchcents companys, despedintnos els qui, per ocupacions y premura de temps, tenien de tornar a llurs llars. El viatge fou agradableíssim, tenint una travesia maravellosa. Ab la bandera esperantista al cim de l'arbre mestre entrarem a Folkestone a la una y mitja, essent rebuts per la Municipalitat y la Cambra de Comerç anglesa, així com per innumbrables *semideanos* (companys).

Les autoritats donaren un banquet al doctor Zamenhof, haventse pronunciat varis brindis, tots en Esperanto menys el de l'alcalde Mr. Alderman J. Bauks, qui s'excusà en sos anys y ses moltes ocupacions.

De les tres fins a les quatre y mitja tingué lloch un concert donat per una banda escocesa en al passeig, y varis altres entreteniments. Acabades aquestes festes ens passejarem per la ciutat y visitarem lo més important, acompanyats sempre pels esperantistes del grupo de Folkestone y Londres, y a les sis prenguerem el tren que'ns portà a Douvres, ahont hi arribarem a les sis y quart, poch més o menys.

La nostra arribada fou encara motiu d'entusiasme entre'ls habitants de Douvres y les seves autoritats, puig a l'igual que a Folkestone ens reberen el batlle y el president de la Cambra de Comerç, acompanyats dels socis del grupo de la ciutat anglesa.

Ens dirigirem tots, després d'haver sopat, a cà la vila, ahont tingué lloch la recepció oficial del batlle y Cambra de Comerç, donantnos *la vino honora* (el vi d'honor), que consisti en pastes e innumbrables botelles de Champagne. No'n volguéu més de brindis ni de benvingudes! Quàn satisfet ha d'estar el nostre mestre doctor Zamenhof, després de les dificultats y burles que ha tingut d'aguantar durant tants anys!

Alguns dels expedicionaris sortiren a la nit cap a Boulogne, els altres ens quedarem pera les festes del ensentdemà, que foren varies y que no detallo per no allargar massa aquest escrit; sols diré que tinguérem ball d'escocesos organísat en nostre honor, illuminacions, visita del grandíós *paquebot Deutschland* de la linia d'Hamburg a Nova York. Quin vaporet! Cent y pico de metres de llarch per vint o poch més d'ample. Quin aspecte més majestuós, ab ses quatre xemeneyes llençant el fum a torrents!

Abandonarem Douvres el divendres, 11, a la una, arribant a Calais a les dues menys cinch minuts; es a dir, una travesia de cinquanta cinch minuts, y pujarem a l'*Invicta*, vapor germà de l'*Osborne*, es a dir, de turbines, ultim avenç de la navegació pera pasatge.

No explicaré el despido dels anglesos ni la rebuda dels francesos; ma ploma es massa pesada pera resenyar semblants fets. Cal haverho vist pera fersen càrrech.

A Calais visitarem el port y sa grandiosa sala de màquines hidràuliques, la Cambra de Comerç ahont les senyoretas foren obsequiades ab magnífichs rams de flors, el teatre, devant del qual se feu un grupo fotogràfich dels esperantistes, varies fàbriques, y a la nit el Casino, ahont havien preparat un concert pera nosaltres, com a agraïment. En una de les parts se cantà en Esperanto y's recitaren poesies y mondlegs que cridaren l'atenció dels estrangers y turistes qu'estiuegen en dita població.

A les dotze y mitja sortirem de Calais ab el carril, als crits de *Vivu Esperanto! Vivu Zamenhof!*, arribant a Boulogne una hora després, acompanyant al nostre mestre fins a casa'l senyor Michaux, ahont s'allotjava.

Com que per molts eren ja terminades les festes y perdiem al nostre estimat mestre, llarga fou la despedida, pronunciantse encara varis discursos y fentse vots pel triomf de la causa esperantista.

Tenint d'abandonar Boulogne'l dissabte al mati, puig mes obligacions me cridaven aquí, y no volent marxar sense l'última apretada

de mà a l'inventor de ma estimada llengua, a n'ell me dirigi despedintme fins al Congrés de l'any vinent, desitjantli tota mena de felicitats en compensació de sos afanys y dies de tristor, que molts n'ha tingut.

La resposta ¿quina fou? Ah! Quin greu me sab que pochs d'entre nosaltres coneguim l'Esperanto pera reproduhirla textualment! Estich segur que si l'haguessiu sentit vos consagrarieu a l'estudi d'aquesta hermosa y útil llengua, ab fe y amor! Me digué:— Heu vingut de lluny y sol, d'una terra de cultura e inteligencia ahont me consta que hi ha molta llevor escampada, molt *Espero* dels catalans, puig no dubto que comprendran quan útil els hi pot ésser el coneixement de l'Esperanto. ¿Què puch dirvos, si no es que fóra un gran plaer pera mi veurela representada en el vinent Congrés pel número que crech li correspon, això es, per centenars de sos fills?...—

Avans de separarnos me recordà haver rebut el telegrama que ab ocasió de la primera reunió d'esperantistes celebrada aquí l'abril passat se li envià en nom de la *Federació Esperantista Catalana*, telegrama que agrahi molt, per demostrarli que aquí també's treballava pel coneixement de l'Esperanto.

Ab el crit de *Vivu Zamenhof!* termenà la nostra entrevista, y ja allunyats, ab el cor ple de tristesa, de tristesa, si ¿per què no dirho? senti una veu fonda exclamant: *Chis(1) la revido, kara samideano, antaüen, kaj chiam (1) antaüen!* (Fins a més veure, estimat company d'idees, endevant y sempre endevant!) Jo respongui: *Jes, ni ankaŭ laboros tage, kaj certe ni iros antaüen.* (Si, nosaltres també treballarem cada dia, y de segur que anirém endevant).

Lectors qu'heu tingut la bondat de seguir aquestes pesades y mal traçades ratlles, cregueume: estudièu l'Esperanto y no vos en arpentirèu, molt al contrari, vos sabrà greu no haverho fet avans, puig veuréu el camp immens de relacions que os obre.

ALFONS SABADELL

NOVES

Al «Centre Autonomista de Dependents del Comerç y de la Industria» s'hi celebrà dissabte l'acte inaugural del present curs de la secció d'ensenyança, presidint el doctor Martí y Julià, president de la *Unió Catalanista*.

Després de llegir el secretari la memoria reglamentaria, y d'exposar el president del Centre l'estat floreixent d'aquest, usaren de la paraula's senyors Pasqual, de l'Ateneu Obrer de Sabadell, doctor Fuster, representant

del «Patronat pera la lluyta contra la tuberculosi», Beremón per «Catalunya Federal», y Rusiñol, per la «Lliga Regionalista», de que es president. Tots foren aplaudidíssims pels enlayrats conceptes qu'exposaren respecte a nostre modo d'ésser y a nostres aspiracions autonomistes enfront de la passivitat d'altres pobles d'Espanya y del despotisme dels centralistes ineptes; y ho fou especialment el senyor Rusiñol, quan en nom de la «Lliga Regionalista» donà al doctor Martí y Julià una coral estreta de mà, significat el respecte y l'agrahiment que tots els bons catalans deuen a la *Unió Catalanista*, heralt del nostre nacionalisme y concreció de les nostres aspiracions.

Finalment el doctor Martí y Julià, incansable com sempre en sa tasca de difondre verdaderes idees de llibertat escampant cultura, digué en son resúm que aquella sols se conquista ab el propi perfeccionament, y que fentho aixi tots els catalans anirém veient com són una meteixa cosa's conceptes de nacionalisme y de llibertat, y no temerém als enemics de dintre ni de fóra que tingui el Catalanisme.

Aquestes paraules promogueren una gran ovació, acabantse l'acte ab forts visques a la *Unió*, a la «Lliga» y a Catalunya.

Per causes agenes a nostra voluntat deixem de publicar aquesta setmana'l folletí corresponent de *Les Tenebroses*, d'en Noguera Oller, y en cambi donem doble folletí de les *Histories d'altre temps*, d'autors clàssichs catalans. La setmana entrant procurarem publicar, en comptes del plech d'aquestes, els plechs numeros 25 y 26 de *Les Tenebroses*.

Pròximament donarem a conèixer a nostres lectors les reformes que pera'l proxím volum de JOVENTUT, corresponent a 1906, estém preparant, consistents en una combinació en qual virtut la qualitat de les obres y el repartiment dels volums de nostra Biblioteca respondran més que may sens dubte a la importància que aquesta ha anat adquirint dintre'l modern moviment literari català.

Enguany, com en els anys anteriors per la diada de Tots Sants, varis catalanistes han portat coronas a les tombes dels preclars patricis Bartomeu Robert y mossèn Jacinto Verdager.

A l'Ateneu de Madrid s'hi donaràn conferencies sobre historia, literatura y dret civil de Catalunya, organiscades per en Cambó, en Sanz Escartin y en Moret.

Sembla que se'n encarregaràn conegudes personalitats del regionalisme.

(1) Per no tenir lletres acentuades s'hi posa la *h*.